

Vergaderjaar 2021–2022

29 023

Voorzienings- en leveringszekerheid energie

Nr. 337

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR KLIMAAT EN ENERGIE EN VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 juli 2022

Op 11 juli is de Nord Stream 1 (NS1) pijpleiding vanwege gepland onderhoud uit gebruik genomen. Daardoor is de toevoer van gas via NS1 vanaf 11 juli geheel gestopt. Dit onderhoud was van tevoren aangekondigd en voorzien. Op 21 juli zou het geplande onderhoud zijn afgerond. Gebleken is dat Rusland de gastoevoer naar Europa via de NS1 pijpleiding gedeeltelijk heeft hervat. Na contacten met netbeheerders in Duitsland heeft Gasunie Transport Services (GTS) mij vanochtend laten weten dat vooralsnog opnieuw 40% van de capaciteit wordt benut. Het is en blijft de komende tijd zeer onzeker of en in welke mate de gasleveringen uit Rusland aan Europa doorgaan. Dit heeft ook een effect op de gasprijzen. Zoals gisteren ook aangegeven door de Europese Commissie (EC) lijkt het erop dat Rusland het al dan niet leveren van gas inzet als economisch wapen tegen Europa. NS1 is onder normale omstandigheden goed voor 15% van de het Europese gasverbruik. Wij hebben ons in Europees verband voorbereid om de leveringszekerheid van gas in de Europese Unie (EU) verder te ondersteunen. De EC is daarom met een aanvullend winterpakket gekomen.

Op 20 juni jl. (Kamerstuk 29 023, nr. 312) heb ik uw Kamer bericht over de op dat moment al significant verminderde toevoer van gas via de NS1 pijpleiding naar Europa. Dit was, samen met het geheel van ontwikkelingen op de gasmarkt, aanleiding om in Nederland het crisisniveau van vroegtijdige waarschuwing af te kondigen zoals vastgelegd in de Europese verordening gasleveringszekerheid.

Op dit moment leidt het wegvallen van een gedeelte van de aanvoer door NS1 niet tot een zodanige verstoring van de gastoevoer naar Nederland, dat die het noodzaakt om het crisisniveau te verhogen. Daartoe zou aanleiding zijn als er sprake zou zijn van een daadwerkelijke verstoring van de gaslevering in Nederland. Dat is nu niet het geval. Het crisisniveau

in Nederland blijft daarom op het huidige niveau «vroegtijdige waarschuwing».

Dit beeld wordt ook bevestigd door een studie van GTS waaruit naar voren komt dat, als aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan er geen tekort hoeft te ontstaan deze winter als er geen Russisch gas naar Noordwest Europa komt.¹

Economische gevolgen

Alhoewel de Nederlandse leveringszekerheid de komende tijd niet in gevaar komt, zijn ook in Nederland de gevolgen te merken. Deze gevolgen vertalen zich vooral in fors hogere gasprijzen. De maand-vooruit prijs lag begin juni rond de 80 euro per MWh en is inmiddels gestegen circa 150 euro per MWh (peildatum 21 juli).

Deze hogere prijs zal niet altijd gelijk voelbaar zijn voor iedereen, maar zal over een periode van weken of zelfs maanden doorwerken in de prijs die eenieder betaalt voor zijn energie. Deze hogere prijzen zullen vervolgens ook hun weerslag hebben op de economie. Alhoewel recente ramingen vooralsnog uitgaan van economische groei dit jaar en volgend jaar, is het bij een verslechtering van de situatie ook goed mogelijk dat Nederland in een (kortstondige) recessie belandt, zoals scenarioschetsen tonen.²

Een recente studie van DNB³ geeft aan dat specifieke sectoren en bedrijven kwetsbaar kunnen zijn voor prijsstijgingen van energie. De impact op hen hangt ervan af in welke mate zij de prijzen kunnen doorberekenen en in welke mate zij op korte termijn door verduurzaming zich kunnen aanpassen. Tot dusver hebben we ook gezien dat Nederland de afgelopen maanden al fors energie heeft bespaard. Tegelijkertijd geeft DNB aan dat de gevolgen van de energieprijsstijgingen op macroniveau voor het gehele bedrijfsleven beperkt lijken. Het aandeel verlieslatende bedrijven stijgt niet significant bij vergaande energieprijsstijgingen. In aanvulling daarop geeft een recente studie van het CPB⁴ aan dat op macroniveau de exportsector als geheel vooralsnog in staat is om de stijgende importprijzen (van energie en grondstoffen) door te berekenen aan buitenlandse afnemers.

Het CPB concludeert daarom dat de collectieve verarming als gevolg van de stijgende energieprijzen tot dusver beperkt lijkt te zijn. De verdeling van lasten en baten is echter scheef. Huishoudens hebben te maken met hogere energielasten. Veel Nederlandse huishoudens hebben hierdoor verminderde koopkracht en dat aantal kan de komende tijd verder toenemen. Het kabinet heeft eerder koopkrachtmaatregelen genomen, in aanvulling op het pakket van het vorige kabinet. In totaal is hiermee 6 miljard euro ingezet om de effecten van de hoge energieprijzen op de koopkracht te dempen. Daarnaast heeft het kabinet recent extra budget (550 miljoen euro) toegekend aan gemeenten voor de ophoging van de energietoeslag en de extra uitvoeringskosten. In augustus zal het kabinet wegen welke maatregelen nodig zijn om huishoudens in Nederland verder te ondersteunen. Het kabinet blijft de economische situatie

¹ Deze winter geen tekort in Nederland bij wegvallen Russisch aardgas › Gasunie.

² Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten DNB – juni 2022: basisraming 2,8% groei in 2022 en 1,5% groei in 2023. DNB heeft tevens een negatiever scenario doorgerekend waarbij er 2% groei is in 2022 en 0,4% krimp in 2023. Een uitbreiding van dit negatievere scenario met een volledige stop van energietoevoer uit Rusland geeft een groei van 0,4% in 2022 en een krimp van 1,5% in 2023.

Summer Forecast Europese Commissie – juli 2022: basisraming 3% groei in 2022 en 1% groei in 2023.

³ Hoe raken de gestegen energiekosten het Nederlandse bedrijfsleven? – DNB juli 2022.

⁴ Inflatiescenario's – CPB juni 2022.

proactief monitoren in nauw contact met onder andere het CPB, DNB, het bedrijfsleven, brancheorganisaties, energieleveranciers, woningcorporaties, het Nibud en decentrale overheden.

Randvoorwaarden leveringszekerheid winter 2022

In haar studie verwacht GTS op basis van haar eigen berekeningen dat Nederland een winter zonder Russisch gas aankan, mits aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan. Het kabinet kan de aannames die GTS doet volgen, maar wil ook de onzekerheden waarmee deze gepaard gaan benadrukken. Het advies van GTS maakt duidelijk dat de leveringszekerheid van gas in Nederland, net als in de rest van de EU, geen vanzelfsprekendheid is en afhangt van meerdere, niet allemaal beïnvloedbare factoren. Bij een koude winter of minder LNG-aanbod kan de praktijk straks sterk afwijken van de cijfers waarmee is gerekend. Daarom blijft het zaak dat we ons blijven inzetten om zoveel mogelijk energie te besparen en voorbereid te zijn op slechtere scenario's. Ook moeten we niet alleen de komende winter doorkomen, maar ook de gasopslagen voor de winter van 2023 weer weten te vullen. Het kabinet spant zich maximaal in om aan deze randvoorwaarden, voor zover het daar invloed op heeft, te voldoen.

De belangrijkste randvoorwaarde hebben we allemaal in de hand: het besparen van energie. Nederland heeft de afgelopen maanden al fors minder energie verbruikt. De besparing in de eerste vijf maanden van 2022 ten opzichte van dezelfde periode in 2020 en 2021 is gemiddeld 25–33%. Nederland behoort hiermee tot de Europese koplopers. Dat is goed nieuws, want energiebesparing speelt gas vrij voor het vullen van de opslagen en verlicht de druk op de gasmarkt. Daarom roept het kabinet nogmaals een ieder op om de knop om te zetten en bijvoorbeeld de airconditioning deze zomer niet aan te zetten wanneer dat niet nodig is.

Verder heeft het kabinet in juni al besloten de productiebeperking voor kolencentrales op te heffen zodat deze voor meer dan 35% van hun capaciteit kunnen worden ingezet om elektriciteit op te wekken. Het wetsvoorstel voor intrekking ligt nu bij de Raad van State. De hoge gasprijs leidt er in combinatie met deze maatregel toe dat gasgestookte centrales minder snel aan bod komen en daarmee wordt gas bespaard.

De Nederlandse gasmarkt is onderdeel van een geïntegreerde Noordwest Europese energiemarkt. Het is daarom van belang verder te kijken dan onze landsgrenzen. Nederland levert laagcalorisch gas aan Duitsland, België en Frankrijk, conform eerdere afspraken. Daarnaast wordt er ook hoogcalorisch gas aan de buurlanden geleverd. De Gate terminal in Rotterdam en de toekomstige terminal in Eemshaven spelen daar een belangrijke rol in. GTS geeft daarbij aan dat de doorvoer naar Duitsland van hoogcalorisch en laagcalorisch gas bij elkaar maximaal 35 miljard m³ is. Hiermee levert Nederland een belangrijke bijdrage aan solidariteit in Europa.

Ook is het kabinet continu bezig met het verder operationaliseren en verfijnen van het Bescherm- en Herstelplan Gas (BHG). Zoals eerder toegezegd zal ik de Kamer aan het einde van de zomer hierover informeren. Het uitwerken van de besparingstender zoals aangekondigd in mijn brief van 20 juni jl. over het afkondigen van de vroegtijdige waarschuwing is hier onderdeel van. Ik streef er naar besluitvorming hierover in augustus af te ronden en u uiterlijk voor de start van het gasjaar op 1 oktober 2022 te informeren over de uitkomsten. In de bijlage is een nadere toelichting op het BHG opgenomen conform de toezegging van de Staatssecretaris tijdens het CD Mijnbouw Groningen op 30 juni jl.

Ook werkt het kabinet aan maatregelen die het mogelijk maken om de bergingen verder te vullen dan reeds gepland was. Dit mede naar aanleiding van de moties van het lid Kops en van de leden Erkens en Kröger (Kamerstuk 29 023, nrs. 313 en 317) om de gasbergingen zo ver mogelijk te vullen, verder dan op dit moment verplicht wordt door de Europese gasopslagverordening.

Ten slotte is de toevoer van voldoende LNG ook essentieel, zo blijkt ook uit het scenario van GTS. Gasunie heeft op 7 juli bericht dat zij als gevolg van de veiling van de LNG terminal in Eemshaven met twee partijen contracten heeft gesloten die gezamenlijk meer dan 7 miljard m³ per jaar (van de beschikbare 8 miljard m³) aan importcapaciteit hebben gecontracteerd.⁵ Deze partijen kunnen deze importcapaciteit gebruiken om vanaf medio september LNG in te voeren.

Op 20 juli heeft de Europese Commissie (EC) een aanvullend winterpakket «Save gas for a safe winter» gepresenteerd om de leveringszekerheid van gas te vergroten. Want alhoewel het wegvallen van Russisch gas niet direct tot een fysiek probleem in Nederland leidt, heeft het wel degelijk een effect op de leveringszekerheid in de EU. De maatregelen die de EC wil nemen sluiten aan bij hetgeen Nederland ook doet. Zo wijst de EC op de noodzaak van extra energiebesparing, het verminderen van het gasverbruik voor verwarming en koeling, de mogelijkheden van brandstofomschakeling en marktgebaseerde maatregelen om het gasverbruik door de industrie te verminderen. Alle EU-landen moeten tot komend voorjaar 15% procent minder gas gebruiken ten opzichte van het gemiddelde verbruik van de afgelopen vijf jaar.

In het vervolg van deze brief zal ik op alle genoemde onderwerpen nader ingaan. Over de appreciatie van het winterpakket van de EC wordt u op zo kort mogelijke termijn apart geïnformeerd.

Toelichting per onderwerp

Nord Stream 1

Via NS1 wordt in zo'n 15% van de gasbehoefte van de EU voorzien. De laatste jaren was NS1 daarmee de belangrijkste aanvoerroute van Russisch gas naar de Unie, zeker nadat Gazprom in de afgelopen periode de aanvoer via Oekraïne en de Yamal-pijpleiding sterk heeft verminderd en tot praktisch nul heeft teruggebracht. De levering via EU stream gaat nog wel door en ook komt er LNG uit Rusland.

In 2022 ging vanaf 14 juni de aanvoer via NS1 omlaag naar 60% van de capaciteit (van 7 miljoen m³/uur naar 4,2 miljoen m³/uur) met als door Rusland genoemde reden het niet leveren van onderdelen voor een compressor door het Duitse bedrijf Siemens als gevolg van de sancties. Op 16 juni ging de aanvoer verder omlaag naar 40% van de capaciteit (een verdere afname naar 2,8 miljoen m³/uur) met als reden de buitenwerkingsstelling van een compressor vanwege onderhoud. Ook hierbij werd verwezen naar de sancties en meer in het bijzonder naar het niet retourneren door Canada van een daar in onderhoud staande compressor.

Vervolgens kwam de aanvoer door NS1 op 11 juli volledig tot stilstand als gevolg van gepland jaarlijks grootschalig onderhoud. Net als in andere jaren werd daarbij ruim van te voren aangegeven dat dit onderhoud tien dagen zou duren en de aanvoer dus per 21 juli weer zou worden hervat.

⁵ www.eemsenenergyterminal.nl/laatste-nieuws/contracten-voor-levering-van-lng-in-eemshaven-vestiged.

Vandaag moet worden geconstateerd dat de aanvoer door NS1 slechts voor 40% is hervat en nog onduidelijk is of dit de komende dagen opwaarts zal worden bijgesteld. Mocht dit niet gebeuren dan zal de EU een substantieel deel van zijn gasaanvoer kwijtraken. De gevolgen hiervan zullen eerst en vooral in Duitsland zijn te merken, maar zullen ook hun effect hebben in landen als Oostenrijk, Polen en Tsjechië.

Het vooralsnog beperkt hervatten van de gaslevering door Rusland via NS1 leidt niet tot acute problemen in het Nederlandse gassysteem en het is onwaarschijnlijk dat dat in de komende tijd alsnog gebeurt. In de brief van 20 juni is toegelicht hoe een situatie van acute systeemontbalans, indien die zich alsnog voordoet, zal worden ondervangen door GTS.

GTS studie één jaar zonder Russisch gas

Gasunie Transport Services (GTS) heeft de gevolgen voor Nederland onderzocht van een mogelijk volledig wegvallen van Russisch gas in Europa gedurende een jaar. GTS verkeert in de unieke positie dat het als netbeheerder goed zicht heeft op alle fysieke stromen gas die Nederland in- en uitgaan. Uit de berekeningen van GTS blijkt dat er komende winter in Nederland geen gastekort hoeft op te treden, mits voldaan wordt aan een aantal randvoorwaarden. GTS verwacht op basis van dit scenario dat verplichte afschakeling van gebruikers in de komende winter niet nodig is.

GTS noemt hiervoor een aantal cruciale voorwaarden en maatregelen waaraan voldaan moet worden:

- De lagere marktvaart (circa 20%) vanwege de hoge gasprijzen houdt aan.
- Er is geen capaciteitsbegrenzing op de Nederlandse kolencentrales.
- De L-gas markt in omliggende landen (Duitsland, België en Frankrijk), die afhankelijk is van aanbod uit Nederland, kan worden bediend.
- De import van aardgas door Duitsland vanuit Nederland kent een maximum van 35 miljard m³ door beperkingen in het Duitse transportnet.
- De Nederlandse gasopslagen worden voor minstens 80% gevuld. De verwachting is dat ook indien de huidige onderbreking van Nord Stream 1 langer duurt, de gasopslagen voldoende gevuld kunnen worden om het doel van 80% te halen.
- De Nederlandse LNG-capaciteit wordt verdubbeld.
- De LNG-terminals in Nederland, België en het Verenigd Koninkrijk blijven, zoals nu, volledig benut, leidend tot een maximaal aanbod van LNG.

Energiebesparing

Energiebesparing is belangrijk. Energie die we niet gebruiken, hoeven we ook niet te produceren, te transporteren, te betalen of te importeren. Energiebesparing heeft positieve effecten op de energiekosten en het klimaat en maakt Nederland minder afhankelijk van fossiele brandstoffen. Bedrijven, instellingen en huishoudens kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Dit voorjaar heb ik daarom de energiebesparingscampagne «Zet ook de knop om» gelanceerd die huishoudens en bedrijven praktische adviezen biedt om meteen en eenvoudig energie te besparen. In het voorjaar stonden in de campagne tips als «zet de thermostaat maximaal op 19 graden» en «douch maximaal 5 minuten» centraal.

Inmiddels is de campagne geüpdatet met nieuwe tips die specifiek zijn toegesneden op de zomermaanden. Voor huishoudens gaat dit om tips als «gebruik een ventilator in plaats van airconditioning» en «droog was aan

de waslijn». Naast deze korte termijn maatregelen, roep ik huishoudens opnieuw op om ook structurele energiebesparende maatregelen, zoals isolatie, te treffen om goed voorbereid de komende winter in te gaan. Gebruik hiervoor ook de bestaande subsidie-instrumenten.

Voor bedrijven richt de campagne zich op tips als «Pas de ruimtetemperatuur voor koeling in je gebouw aan». Ook bedrijven wil ik opnieuw oproepen om naast deze kortetermijnmaatregelen zich voor te bereiden op de komende winter door het uitvoeren van structurele energiebesparende maatregelen, zoals isolatie. Zij kunnen hiervoor ook subsidie- en financieringsinstrumenten en daarnaast de bestaande lijsten met Erkende Maatregelen gebruiken.

Na de zomer intensiveer ik de campagne, onder andere met spots op tv, radio en online. Daarbij zal ik de interactieve adviestool onder de aandacht brengen die mijn ministerie heeft ontwikkeld en waarmee MKB-ondernemers in kaart kunnen brengen welke mogelijkheden en verplichtingen er zijn om energie te besparen. Voor bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen, zal ik dit najaar in de communicatiecampagne sterker de verbinding leggen met de Erkende Maatregelen en de aanscherping van de energiebesparingsplicht in 2023. Over deze aanscherping heb ik uw Kamer op 4 juli jl. geïnformeerd (Kamerstukken 30 196 en 29 826, nr. 793).

Verder bekijk ik het mogelijk is om een extra impuls te geven aan gasbesparing door bedrijven en burgers, onder meer door verduurzaming aantrekkelijker te maken. Er wordt op dit moment onderzocht welke vorm daar het beste bij past. Er zijn al veel subsidie-instrumenten en fiscale regelingen, daarom wordt nadrukkelijk gekeken of dit kan worden ingepast binnen het bestaande instrumentarium. Over de uitkomsten hiervan informeer ik u gelijktijdig met de brief over de voortgang van de uitwerking van het BHG.

Bovendien zal ik in overleg treden met de andere departementen en de mede-overheden over de vraag hoe wij als overheden nog beter en sneller het goede voorbeeld kunnen geven in het halen en vasthouden van de Europees voorgestelde energiebesparingsdoelen.

Extra vulling gasopslagen Bergermeer en Norg

Vanaf 8 juli 2022 deelt het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat iedere week een update over de stand van zaken van het gasverbruik en -opslagen in Nederland. Het vullen van de gasopslagen verloopt voorspoedig. Zoals aan uw Kamer is toegezegd is de actuele vulgraad nu ook te volgen op de website van de rijksoverheid.

In de brieven van 20 juni en 5 juli (Kamerstuk 29 023, nr. 312 en Kamerstuk 33 529, nr. 1056) heb ik aangegeven dat ik mij er op richt om de gasopslagen te vullen boven de Europese streefdoelen. De moties van het lid Kops en van de leden Erkens en Kröger (Kamerstuk 29 023, nrs. 313 en 317) roepen mij daartoe ook op.

Wat betreft de gasopslag Bergermeer heb ik u in de brief van 5 juli jl. bericht wat de mogelijkheden zijn en ben ik in gesprek met EBN om meer dan het eerder aangegeven maximum van 11 TWh te laten vullen.

Voor de gasopslag Norg, een berging voor laagcalorisch gas, geldt dat deze opslag deze zomer voor tenminste 4,8 miljard Nm³, 80% van de opslagcapaciteit, zal worden gevuld. In de brief van 5 juli heb ik aangegeven dat de winning uit het Groningenveld niet zal worden verhoogd om

de gasopslag Norg met meer te vullen dan genoemde 4,8 miljard m³. Op 13 juli heeft de Staatssecretaris dat vastgelegd in zijn besluit tot wijziging van de operationele strategie voor het lopende gasjaar (Stcrt. 2022, nr. 18714).

Ik onderzoek in de komende weken welke mogelijkheden er zijn om de gasopslag Norg verder te vullen met geconverteerd hoogcalorisch gas. Ik realiseer me dat er bij omwonenden al langere tijd vragen leven ten aanzien van de bodembeweging door het gebruik van de gasopslag. Hier is aandacht voor in het lopende omgevingstraject voor de gasopslagen Norg en Grijskerk.

Er is op dit moment nog budget beschikbaar dat is vrijgemaakt voor het vullen van Bergermeer, dat eerder dan beoogd wordt ingezet voor het verder vullen van de opslagen Bergermeer en Norg, hetgeen ook technisch mogelijk is.

Om de daarmee gemoeide kosten te dekken wordt zoals eerder aangekondigd een heffing voor het gebruik van het gastransportnet in de jaren 2024–2027 voorbereid.

LNG

Zoals met uw Kamer is gedeeld, wordt ingezet op een verdubbeling van de LNG-importcapaciteit (tot maximaal 24 miljard m³) nog dit jaar ten behoeve van Nederland en omringende Europese lidstaten door uitbreiding van de GATE terminal in Rotterdam en door de realisatie van de nieuwe drijvende LNG-terminal in de Eemshaven. In de Kamerbrief van 20 juni jl. is gemeld dat Gasunie capaciteitsveilingen heeft gehouden voor de beschikbare capaciteit van de LNG-terminal in de Eemshaven. Gasunie heeft op 7 juli bericht dat zij als gevolg van deze veiling met twee partijen contracten heeft gesloten die gezamenlijk meer dan 7 miljard m³ per jaar (van de beschikbare 8 miljard m³) aan capaciteit hebben gecontacteerd.⁶ De resterende capaciteit (0,936 miljard m³) wordt door Gasunie nog deze zomer opnieuw aangeboden aan geïnteresseerde marktpartijen.⁷ Gasunie verwacht dat ook deze resterende capaciteit in de komende maanden zal worden verkocht. Gezien de gecontracteerde capaciteit kan de door het kabinet toegezegde garantie die nodig was om de terminal te realiseren en die nog ter goedkeuring aan uw Kamer wordt voorgelegd ook vroegtijdig worden beëindigd.⁸ Gasunie heeft laten weten voornemens te zijn om de garantieovereenkomst na ondertekening op te zeggen.

In de brief van 20 juni jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over de benodigde vergunningen voor de LNG-terminal in de Eemshaven waarvoor met Gasunie en de betrokken overheden en instanties goed wordt samengewerkt. Daarnaast heeft EemsEnergy Terminal B.V. (EET), de dochtervennootschap van Gasunie die de LNG-terminal exploiteert, verzocht om een ontheffing van enkele bepalingen uit de Gaswet die zien op de (jaarlijkse) regulering van de gehanteerde tarieven. Deze ontheffing is een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van de LNG-terminal omdat die EET in staat stelt om vooraf voor de volledige periode van vijf jaar waarvoor de LNG-terminal is voorzien tarieven af te spreken met gebruikers van de terminal. Dit geeft alle betrokkenen de voor het project benodigde zekerheid om contracten te kunnen sluiten. Ik heb de Autoriteit Consument en Markt (ACM) verzocht om over het ontheffingsverzoek

⁶ www.eemsenergyterminal.nl/laatste-nieuws/contracten-voor-levering-van-lng-in-eemshaven-vastgelegd.

⁷ www.eemsenergyterminal.nl/klant-woorden.

⁸ Over deze garantie bent u op 26 april door de Minister van Financiën mede namens de Minister voor Klimaat en Energie geïnformeerd (Kamerstuk 29 023, nr. 303).

advies uit te brengen. ACM heeft een positief advies gegeven.⁹ Vervolgens heb ik op 30 juni positief op het ontheffingsverzoek beslist (Stcrt. 2022, nr. 18454). Conform de Gaswet is direct daarna de EC in kennis gesteld van het ontheffingsbesluit, samen met alle relevante gegevens. Binnen twee maanden na ontvangst van het ontheffingsbesluit kan de EC een besluit nemen waarbij zij verzoekt het ontheffingsbesluit te wijzigen of in te trekken. Indien die termijn van twee maanden verstrijkt zonder dat de EC zo'n besluit neemt, treedt het ontheffingsbesluit in werking. Wanneer de EC wél zo'n besluit neemt, treedt het ontheffingsbesluit na de eventuele aanpassing aan het besluit van de EC in werking.

Extra winterpakket EU

De EC heeft op 20 juli haar communicatie «Save gas for a safe winter» uitgebracht. Met deze communicatie wil de EC bereiken dat de lidstaten de maatregelen die zij in aanloop naar de komende winter nemen om de gasvoorziening zo onverstoord mogelijk te laten doorgaan versneld uitvoeren en ook beter onderling afstemmen. Daarbij wijst de EC ook op de noodzaak van extra energiebesparing, het verminderen van het gasverbruik voor verwarming en verkoeling, de mogelijkheden van brandstofomschakeling en marktgebaseerde maatregelen om het gasverbruik door de industrie te verminderen. Voor dit laatste presenteert de EC haar European Gas Demand Reduction Plan, In dit plan wordt ingegaan op de mogelijkheden van besparingstenders en afschakelbare contracten. Daarnaast geeft het plan niet-bindende richtsnoeren aan lidstaten voor het prioriteren van gasverbruik door niet beschermde afnemers. De EC noemt daarbij de volgende criteria:

- Maatschappelijk belang van sectoren, zoals zorg, veiligheid, defensie en voeding;
- Grensoverschrijdende ketenafhankelijkheid. Dit betreft onder meer de dominante rol van één of enkele bedrijven in voor de maatschappij en de economie belangrijke waardeketens.
- Mogelijkheden van substitutie en reductie. In dit verband noemt de EC onder meer brandstofomschakeling, het uitstellen of herinrichten van productie en het verplaatsen van productie naar gebieden waar gas beter beschikbaar is.
- Mogelijke schade aan installaties. Hierbij wijst de EC onder meer het belang van volcontinu processen.

Voor de verdere implementatie hiervan heeft de EC, als onderdeel van haar communicatie, een verordening voorgesteld met daarin een vrijwillig gasbesparingsdoel van 15% voor alle lidstaten. De EC vraagt daarbij tevens om de bevoegdheid om, indien de situatie daar aanleiding toe geeft, een Unie-Alert af te kondigen waarmee het vrijwillige besparingsdoel wordt omgezet in een verplicht besparingsdoel.

Het kabinet bestudeert nu de communicatie van de EC en de daarin opgenomen voorstellen en zal de Tweede Kamer op zo kort mogelijke termijn de appreciatie van het kabinet doen toekomen. Overleg met Duitsland over grensoverschrijdende ketenafhankelijkheid van de industrie is reeds gestart.

Op 26 juli vindt een extra Energieraad plaats, waarover met uw Kamer een Schriftelijk Overleg wordt gevoerd. Ik zal bij deze Raad aanwezig zijn. Op 15 juli jl. heeft uw Kamer de Geannoteerde Agenda ontvangen. Daarin is

⁹ www.acm.nl/nl/publicaties/advies-ontheffing-gereguleerde-derdentoeegang-Ing-installaties-eemsenergy-terminal.

aangegeven dat de gasleveringszekerheid en maatregelen voor komende winter, inclusief de voorstellen van de Commissie, besproken zullen worden.

De Minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
J.A. Vijlbrief

Bescherm- en Herstelplan Gas

- Voor een eventuele crisis in de gasvoorziening is het Bescherm en Herstelplan Gas (BH-G) opgesteld en in oktober 2019 aan de Tweede Kamer gestuurd.
- Het BH-G dient ter uitvoering van de Europese verordening gasleveringszekerheid (verordening (EU) nr. 2017/1938) die er ervoor moet zorgen dat alle noodzakelijke maatregelen worden genomen om een ononderbroken gaslevering in de gehele Europese Unie te verzekeren, met name voor huishoudens, als er zich een gasleveringscrisis voordoet.
- De verordening kent drie (in ernst oplopende) niveaus van gascrisis en bevat criteria voor het afkondigen van deze niveaus (artikel 11, eerste lid, van de verordening)

<i>Crisisniveau</i>	<i>Criteria voor afkondigen crisisniveau</i>
I. Vroegtijdige waarschuwing	1) Uit concrete, ernstige en betrouwbare informatie; 2) blijkt dat er zich een gebeurtenis <i>kan voordoen</i> ; 3) die de gasleveringssituatie aanzienlijk <i>kan doen</i> verslechteren; en 4) die <i>kan leiden</i> tot het ontstaan van een alarm- of een noodsituatieniveau.
II. Alarmsituatie	1) Er <i>doet</i> zich: a) een verstoring van de gaslevering voor, of b) een uitzonderlijk hoge gasvraag voor; 2) die de gasleveringssituatie <i>aanzienlijk doet verslechteren</i> ; 3) maar de markt nog in staat is deze verstoring of vraag op te vangen zonder gebruik te moeten maken van <i>niet-marktgebaseerde maatregelen</i> .
III. Noodsituatie	1) Er <i>doet</i> zich: a) een uitzonderlijk hoge gasvraag voor, b) een aanzienlijke verstoring van de gaslevering voor, of c) een andere aanzienlijke verslechtering van de gasleveringssituatie voor; 2) alle relevante marktgebaseerde maatregelen <i>zijn toegepast</i> ; 3) maar de <i>gaslevering volstaat niet</i> om aan de resterende gasvraag te voldoen, en 4) er moeten dus bijkomend ook niet-marktgebaseerde maatregelen worden genomen <i>met name om gasleveringen aan beschermde afnemers veilig te stellen</i> .

- Het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G), dat is vastgesteld ter uitvoering van de verordening, voorziet voor iedere fase van gascrisis in maatregelen ter bestrijding daarvan.

Fase I en II (vroegtijdige waarschuwing en alarm): Markt aan zet

- In de eerste twee fases van gascrisis («vroegtijdige waarschuwing» en «alarmsituatie») wordt het bestrijden van de crisis overgelaten aan de markt, wel wordt additioneel informatie ingezameld bij marktpartijen.
- GTS beschikt voor deze fase over bevoegdheden (o.a. op grond van de Gaswet) om in het geval van een alarmsituatie aanwijzingen te geven.
- EZK monitort in deze fase de ontwikkelingen, onderhoudt contacten met de Europese Commissie en andere betrokken lidstaten en bereidt zich voor op het treffen van maatregelen voor de fase van een noodsituatie.

Niveau alarm <i>Deze maatregelen zijn niet in volgorde van prioriteit benoemd.</i>	II.1	Inzet eigen gecontracteerde middelen van GTS
	II.2	Vrijblijvend verzoek GTS aan Neighbouring Network Operators (NNO's) om vrijwillig extra gas te leveren of minder gas uit Nederland af te nemen
	II.3	Vrijblijvend verzoek GTS aan programmaverantwoordelijken om vrijwillig meer gas in te voeden
	II.4	Instructies GTS betreffende installaties voor de opslag van gas of LNG en op binnenlandse entrypunten van het landelijk gastransportnet

Bevoegdheden GTS in alarmsituatie

- Op grond van de Transportcode Gas – LNB kan GTS een noodsituatie uitroepen (een alarmsituatie als bedoeld in de verordening) indien er een zodanige situatie van onbalans in het transportnetwerk is die niet via de within-day-market (WDM-transactie) kan worden opgelost.
- Bij het afkondigen van een dergelijke situatie kan GTS besluiten om één of meer van de volgende maatregelen te treffen:
 - inzet van gecontracteerde middelen voor noodsituaties;
 - instructies betreffende installaties voor de opslag van gas of LNG en op entrypunten van het landelijk transportnet;
 - instructies op exitpunten van het landelijk transportnet;
 - Erkende programmaverantwoordelijken zijn verplicht de instructie(s) van GTS op te volgen.
- Op grond van de Transportcode Gas – LNB kan GTS een aanwijzing aan GasTerra om meer gas in te voeden uit het Groningenveld. In de Kamerbrief van 20 juni jl. over de afkondiging van een vroegtijdige waarschuwing door de situatie op Europese gasmarkten (Kamerstuk 29 023, nr. 312) is dit nader toegelicht.
- geldt als een aanwijzing op een entrypunt.
 - Dit kan leiden tot (tijdelijke) inzet van het Groningenveld indien de inzet van andere middelen en in het vulseizoen het stilleggen van het vullen van gasopslagen ontoereikend zijn.
 - Een dergelijke inzet van het Groningenveld valt binnen het huidige vaststellingsbesluit (incidentele verhoging van de productie uit het Groningenveld) en vindt plaats zonder tussenkomst van de Staatssecretaris Mijnbouw.
 - De aanwijzing geldt in principe tot de balans in het transportnetwerk is hersteld en is gemaximeerd tot 1,5 miljard Nm³ gas.

Fase 3 noodsituatie: Overheid aan zet

- Als er sprake is van een noodsituatie kan er door de overheid worden ingegrepen met behulp van niet-marktgebaseerde maatregelen. In deze fase is de Minister voor Klimaat en Energie in de Gaswet aangewezen als bevoegde instantie voor het nemen van maatregelen.
- De maatregelen voor een noodsituatie zijn in het BH-G opgenomen in een maatregelenladder, die ook de volgorde dicteert waarin de maatregelen moeten worden overwogen.

Niveau noodsituatie <i>De maatregelenladder dicteert de volgorde waarin de maatregelen overwogen worden, geordend van de lichtste (2.3.1) naar de zwaarste (2.3.11) maatregel.</i>	III.1	Oproepen tot vermindering aardgasverbruik
	III.2	a. Vrijwillig verzoek minder gasafname aan buurlanden (overheid tot overheid). b. Europese Commissie verzoeken om regionale noodsituatie uit te roepen
	III.3	Inroepen van een besparingstender 'minder afname'
	III.4	Opleggen van een extra heffing voor aardgas
	III.5	Gedwongen brandstofomschakeling van industrieën
	III.6	Gedwongen brandstofomschakeling bij de productie van elektriciteit
	III.7	Niet-beschermde gebruikers afschakelen (administratief en/of technisch)
	III.8	Niet door solidariteit beschermde afnemers afschakelen (administratief en/of technisch)
	III.9	Inroepen van onderlinge solidariteit tussen EU-lidstaten
	III.10	Door solidariteit beschermde afnemers administratief afschakelen
	III.11	Een deel van het hoofdnet gas inclusief export technisch afsluiten